

DANMARKSHISTORIEN • FILURENS SAL • 28. OKT. 2010 - 24. NOV. 2010
UNDERSVINGSMATERIALE

Indhold

Om undervisningsmaterialet	3
Fakta om forestillingen	3
Fra køkkenmødding til samtalekøkken.....	4
Historien i historien.....	5
Tidslinje	5
Jægerstenalderen	5
Bondestenalderen.....	5
Sagnkongen.....	5
Vikingetiden	7
Munken.....	7
Heksen	7
Isen.....	8
Parykken	8
Hyggen	8
Maskinen	9
Hils på rollerne	10
Danmarkshistorien fra idé til skraldespand	12
Skriv din egen Danmarkshistorie	24
Hugins og Munins Århuskort	24
Historiequiz.....	24
Quizsvar	25
Uddrag fra manuskriptet.....	26

OM UNDERVISNINGSMATERIALET

Den 28. oktober 2010 har Filuren urpremiere på forestillingen "Danmarkshistorien".

I den forbindelse har Filuren udarbejdet et undervisningsmateriale, der henvender sig til skoler. Materialet er gratis, og kan bruges både før og efter teateroplevelsen.

Materialet henvender sig til alle klassetrin, og kan inspirere lærere i fagene dansk, historie, drama og musik.

Formålet med undervisningsmateriale er at klæde lærere og elever på i en sådan grad, at de og deres elever får en forrygende oplevelse, når de besøger Filurens Teaterhus.

Men der er også værdifulde pædagogiske redskaber, der kan bruges på længere sigt i forbindelse med teaterbesøg.

Der er tilknyttet arbejdsspørgsmål samt forslag til projekter, der kan bruges i undervisningen. Det er op til læreren selv at bedømme, hvordan stoffet skal formidles, og i hvor høj grad eleverne skal ind-

drages i undervisningen. Spørgsmålene lægger dog op til diskussion i klassen.

Udover arbejdsspørgsmålene er der en historisk quiz samt et interaktivt historisk kort, som findes på Filurens hjemmeside.

Undervisningsmateriale kan frit hentes på Filurens hjemmeside, og kan mangfoldiggøres på skolen, såfremt læreren bedømmer, at eleverne vil have noget ud af at få et eksemplar hver.

Materialet er udarbejdet af Charlotte Broder Bruun og Jacques Rahr Knudsen.

God fornøjelse med materialet!

Du kan altid ringe eller skrive til os, hvis du har spørgsmål til forestillingen, undervisningsmateriale, tilbud til institutioner eller andet.

Filuren
Teatret i Musikhuset Aarhus
Thomas Jensens Allé 2
8000 Århus C
Tlf.: 2284 8185
Email: teater@filuren.dk
Web: www.filuren.dk

FAKTA OM FORESTILLINGEN

Idé, manuskript og instruktion: Jakob Sheppard
Komponist og lyd: Henrik Munch
Lysdesign og animation: Kian Lyngsaae Larsen
Kostumer: Marianne Meyer
Producent: Christina Reeder Ryborg Jørgensen
Produktionsleder: Uffe Blaabjerg
Dramaturg: Louise Rahr Knudsen
Instruktørassistent: Helene Bæk Kortegaard
Afvikler: Jesper Jepsen

Skuespillere: Katrine Beck Ibsen, Kaja Kamuk, Daniel Bevensee, Uffe Kristensen, Jacque Lauritsen

Spilleperiode: 28. okt. 2010 - 24. nov. 2010

Varighed: Ca. 65 minutter.

Aldersgrænse: Eget for alle over 8 år.

FRA KØKKEMØDDING TIL SAMTALEKØKKEN

Teaterforestillingen "Danmarkshistorien" former sig som en række nedslag i vort lille lands lange historie, helt fra de første indvandrere dukker op ved istidens afslutning og frem til vores computerstyrede og digitale dagligdag anno 2010. Både dengang, undervejs og i dag var og er den danske kultur blandet godt op med fremmede kulturer fra alle hjørner af vores klode, de nære som de fjerne. Det afspejles i alt fra sprog til mad til tøj, og ja, også i musikken.

Parret Christian og Margrethe bor i et moderne hjem med et moderne køkken, der er udstyret med moderne grej, som de fleste hjem er det i dag. Der er isvafler i køleskabet, affaldsspanden er poleret, køkkenmaskinerne brummer, fladskærmen flimrer og sofaen er klar til afslapning. Altså et helt almindeligt hjem med helt almindelige mennesker.

Men her stopper almindeligheden også. For hverken fladskærm, køleskab, sofa, affaldsspand eller køkkenmaskiner er helt almindelige. De indeholder historien, de er levende!

Det moderne samtalekøkken bliver omdrejningspunkt for en række af de mest betydningsfulde begivenheder i vores historie, alt sammen fastholdt af jægeren fra istiden, der agerer fortæller i forestillingen. Jægeren kan fortælle og vise, hvordan det hele gik til. For der er jo en masse ting, vi har glemt i løbet af tiden. Bl.a. at den første familiesammenføring foregik for mange tusinde år siden.

Handlingen er kronologisk, fra istiden til vores moderne verden, men afbrydes konstant af Christian og Marianne, der også er en del af historien. De er med andre ord produktet af den udvikling, vores forfædre og vi selv har skabt og er med til at skabe.

Vi får fortalt om ildens betydning, isen, der flytter sig, stenalderen, kristendom og asetro, vikinger, konger og dronninger, krig, blod, mord og kærlighed. I forestillingen møder vi jægeren, bonden, kongen, vikingen, munken, heksen, isen, parykken, hyggen og maskinen.

Nedenfor gives en kort introduktion til de historiske nedslag og begivenheder, som forestillingen drejer sig omkring. Disse korte beskrivelser kan I bruge som arbejdsredskab hvor I kan vælge at uddybe mere eller mindre, og bruge dem som introduktion

til forestillingen. De kan også bruges som oplæg til en skriveøvelse, hvor børnene vælger en af historierne, og skriver sig selv ind i denne.

HISTORIEN I HISTORIEN

Ca. 11.000-3.000 f. Kr.: Jægerstenalderen

Ca. 3.200-1.800 f. Kr.: Bondestenalderen

Ca. 400-500: Sagnkongen Vermund og Uffe hin Spage

Ca. 790-1050: Vikingetiden

Ca. 1100-1536: Middelalderen

1536-1660: Adelsvælden

1660-1784: Ældre enevælde

1848-1901: Det unge demokrati

1901-1940: Fra systemskifte til besættelse

Jægerstenalderen

Ca. 11.000-3.000 f. Kr.

Efter isens afsmeltning omkring 11.000 f. Kr. indvandrede rensdyrjægere fra Syd. På deres jagt efter rensdyrene er de fulgt efter dem helt op til den danske ødemark. Jægerne var afhængige af jagtdyrenes vandringer, og derfor brugte de mobile bopladser, så de hurtigt kunne rejse videre. Omkring 5.000 – 4.000 f.Kr. ændres jægerens jagtvaner, og de begynder at udnytte havets madkammer.

Bondestenalderen

Ca. 3.200-1.800 f. Kr.

Omkring 3.200 f. Kr. nåede en af de vigtigste ændringer i danmarkshistorien, nemlig landbruget, endelig Sydsandinavien. Generationer af forskere har diskuteret, om en indvandring bragte det herop, eller om jægerne passede sig til at gradvist at gøre dyrene tamme og dyrke korn. Det er dog gennem den mundtlige overlevering, at de nye idéer om landbruget spredt sig. Grundredskabet var på dette tidspunkt øksen, som blev lavet af flinte-sten. I denne periode kommer også hjulet til landet, og man kan køre i hestetrukken vogn.

Det er gravene, som bedst viser bondesamfundets kultur. Første fase er nogle lange jordhøje med indvendige pæleinddelinger og trækamre. De afløses af storstensgravene med små stenkister i rund- eller langhøje/dysser. De klassiske dysser kendes i tusindvis over hele landet, nogle steder i tætte koncentrationer i såkaldte dyssebygder, som viser lokale befolkningscentre gennem generationer. Sammen med disse stengrave hører nogle store indhegninger (op til flere hektar store) med palisadehegn og nogle underlige grøfter, hvori man smed bl.a. menneskeknogler.

Sagnkongen

Vi ved meget lidt om tiden før Gorm den Gamle, da der ikke fandtes historieskrivere i Danmark på dette tidspunkt. Beretningerne om sagnkongerne kommer derfor fra udenlandske skribenter. Med sagn er intet dog helt sikkert, hverken navne eller årstal, så vi kan kun gisne om hvorvidt disse sagnkonger virkelig har eksisteret. Et eksempel er sagnet om kong Vermund og hans søn Uffe.

Sagnkongen - fortsat

Fra ca. år 400-500 regerede kong Vermund i Jylland, hvor han havde sit kongesæde i Jelling. Han var højt elsket af sine undersåtter og vidt berømt for sin visdom og tapperhed, men det voldte ham stor bekymring, når han tænkte på, hvad der dog skulle blive af hans eneste søn Uffe.

Uffe var både stor og stærk i forhold til sine jævnaldrende, men han var så underlig doven og dvask, at man slet ikke kunne forstå, at han nogen sinde skulle kunne blive konge. Man hørte næsten aldrig et ord fra hans mund, så aldrig et smil på hans læber, og hvad der ellers kan glæde og opmuntre et menneske, det rørte ham ikke det mindste. Af disse grunde fik han tilnavnet Hin Spage.

Da kong Vermund er blevet gammel og svag, sender sakserkongen besked om, at han vil overtage tronen efter Vermund, enten frivilligt eller ved tvekamp mellem de to kongers sønner. Og nu viser Uffe endelig sit mod. Med Vermunds gamle sværd Skræp nedkæmper han ene mand både sakserkongens søn og hans væbner, og Kong Vermund, der ville have styrtet sig i døden hvis udfaldet havde været anderledes, kan ånde lettet op. Da Vermund senere

dør, bliver Uffe konge. I folkemindet er der bevaret en beretning om at det var ved Skærmklint vest for Jelling, at man ned gravede sværdet Skræp.

Vikingetiden

Ca. 790-1050

Ordet "viking" blev brugt både i vikingetiden og længe før, og betød dengang søkriger, sørøver eller hærfærd til søs. Siden forsvandt det fra det danske sprog, men kom via de islandske sagaer ind igen i 1800-tallet og blev valgt til at betegne perioden fra ca. 790-1050.

Det, som især definerer vikingetiden, er de store togter, der udgik fra de nuværende skandinaviske lande Danmark, Norge og Sverige, samt erobringerne og bosættelserne i det fremmede – for Danmarks vedkommende bl.a. plyndringen af Paris i 845, bosættelserne i England i slutningen af 800-årene og i Normandiet kort efter 900, samt erobringen af hele England i 1013 og igen i 1016.

Vi ved med sikkerhed, at vikingerne hærgede løs i 793, for da findes der skriftlige kilder, der bevidner, at klostret Lindisfarne blev plyndret af vikinger. De

næste 250 år dominerede de skandinaviske vikinger store dele af Nordeuropa især takket være deres hurtige og sødygtige langskibe. Vikingernes skibe bragte dem så langt som til Amerika i vest og Det Kaspiske Hav i øst. Men vikingerne plyndrede ikke kun. De fleste var bønder, håndværkere og handelsmænd, som sejlede ud for at handle med andre lande. I vikingetiden herskede asetroen, og folk troede på Odin, Tor og alle de andre guder der boede i Asgård.

Gorm den Gamle, der døde i 958, regner man normalt for at have været den første danske konge (her ser vi naturligvis bort fra sagnkongerne). Man ved dette, fordi hans søn, Harald Blåtand, beskrev det på Jellingstenene, hvor Harald også brystede sig af at have kristnet danerne ca. 960. Det var biskop Poppo fra Tyskland, der ved at holde en glødende jernstang i hånden, fik overbevist Harald om, at Jesus var den eneste sande Gud. Foruden kristendommen, kirker og en begyndende kirkeorganisation fik man bl.a. byer og bybefæstninger, kongelige borge og en ekspanderende kongemagt, nye specialiserede skibstyper, et møntvæsen, broer og stenarkitektur, bøger og latinsk skrift. Der skete en såkaldt europæisering af Danmark og dansk kultur, især fra og med anden halvdel af 900-årene.

Munken 900-årene

Anden halvdel af 900-årene blev således på mange måder et tideskifte, og religionsskiftet er det vigtigste udtryk herfor. Kristendommen er en grundlæggende anden type religion end den nordiske (hedenske), og medførte nye holdninger til liv og død, familie, individ og ægteskab, gudsdyrkelse og religiøs organisation samt mange andre af livets centrale forhold. Før år 1000 var kristne normer slået helt igennem i gravskikken, og hedenske symboler som thorshamre var opgivet til fordel for korset.

I ca. 1030 får Ansgar bygget den første stenkirke i Danmark. I den romersk-katolske kirke i middelalderen kunne man købe såkaldt aflad. I korte træk gik det ud på, at man ved at købe afladsbreve af kirken, kunne slippe hurtigere gennem Skærsilden, et sted hvor man efter sin død ville blive rensset for alle sine jordiske synder, inden man kunne fortsætte til himmelen. Salget af afladsbreve var en væsentlig bidragyder til kirkens økonomi i middelalderen.

Heksen 1536-1660

Perioden 1536-1660 afgrænses af Reformationen i begyndelsen og enevældens indførelse i slutningen, altså af to af de vigtigste politiske begivenheder i landets historie. Perioden omtales ofte som 'adelsvælden', fordi det var en periode, hvor adelen havde stor politisk og økonomisk magt, og fordi der ikke var andre væsentlige politiske magtgrupper end adel og konge. Betegnelsen overskygger dog, at perioden i mindst lige så høj grad var præget af en stadig stærkere kongemagt, og perioden slutter med, at adelen mistede sin magt ved enevældens indførelse.

I Danmark udbreder Hans Tausen munkepræsten Luthers ord. Luther mener, at den katolske kirke er blevet alt for rig på gods og guld, og har mistet troen på Gud. Luther siger endvidere, at det ikke er nødvendigt at købe aflad af kirken for at blive frelst for sine synder. Christian 4. er konge i Danmark, men har problemer med både adelen, rigsrådet og hans kone, Kirsten Munk. Alle disse ulykker sender ham ud i et moralsk korstog, hvor han vil have hele landets trolldfolk udryddet, og det er startskuddet til en bølge af hekseforfølgelser der går gennem

Danmark. Både den almindelige befolkning og teologerne var enige om, at man kunne gribe ind i verdens gang ved magi. De var også enige om at straffe den sorte magi, men kirken ville desuden straffe magi i det hele taget. Hekseforfølgelser havde bredt sig efter Reformationen, men i begyndelsen af 1600-tallet tog de et voldsomt opsving. Så klingede det af, til dels fordi folk blev mere forsigtige med at foretage sig noget, der kunne opfattes som upassende magi.

En af Danmarks mest berømte hekse, Maren Splid (ca.1600-1641), var gift med den velhavende skrædder og værtshusholder Laurits Sørensen Splid i Ribe. Maren Splid havde i 1624 i vrede lovet den fattige Didrik Skrædder, at der skulle ske ham en ulykke; da han 12 år senere blev syg, beskyldte han Maren for at have forgjort ham. Hun klarede i første omgang frisag, men Didrik henvendte sig personligt til Christian 4., og efter at kongen havde grebet ind, blev sagen taget op igen og endte ved Kongens Retterting. Her pressedes under tortur en hekseribekendelse ud af Maren, som 10.11.1641 blev brændt på Ribe galgebakke.

Isen 1657

I 1657 er Frederik 3. konge i Danmark. I Sverige hedder kongen på dette tidspunkt Karl 10. Gustav. De to lande er i krig, og da de danske bælter og sunde fryser til is i vinteren 1657 fører Karl Gustav sin hær over isen. Danmark-Norge mister Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm til svenskerne i februar 1658. Med den danske helt Svend Povlsen, med tilnavnet Gøngehøvdingen, i spidsen, kæmper en flok sjællandske bønder og fredløse svenskere sammen med kongen for Danmarks frihed. I 1659 stormer de svenske tropper igen København, men bliver slået tilbage af den danske hær. Danskerne får aldrig Skåne-landene tilbage, men de får dog Bornholm.

Parykken Ældre enevælde, 1660-1784

Før enevældens indførelse i 1660 havde den valgte konge og det højadelige rigsråd i fællesskab haft den formelle beslutningskompetence i regeringsanliggender. Efter 1660 kunne kongerne gøre, som de ville – inden for det praktisk gennemførlige. De arvede kongemagten ved forgængerens død og her-

skede med absolut magt. Enevældens indførelse i 1660 blev fulgt op af Kongeloven, der var den eneste grundlov for enevælde i Europa. Den blev udstedt af Frederik 3. i 1665 og læst op ved Christian 5.'s kroning i 1670, men først trykt i 1709. Her blev det skarpt formuleret, at kongen stod over alle love og kunne undtage, hvem han ville, fra lovene. Naturligvis måtte han have embedsmænd som hjælpere i regeringsførelsen, og dem udnævnte han selv, da de skulle have deres myndighed fra kongens enevoldsmagt. I disse år er bønderne fattige og kan ikke betale deres skatter.

Struensee, en præstesøn fra Halle i Nordtyskland, var uddannet læge. Han blev ansat som livlæge for den siddende skizofrene kong Chr. 7., hvis raserianfald medførte hærværk og andre skandaler i byen. Gennem den private omgang med kongen fik Struensee stor indflydelse på landets styre og afskedigede de gamle politikere. Struensee ønskede at reformere det danske styre, og der kom en lind strøm af sociallove, som alle inden for kort tid forsøgte at reformere det danske samfund. Dette skaffede ham mange fjender. Da han samtidig levede i et kærlighedsforhold til dronningen, Caroline Mathilde, og blev far til hendes andet barn, ville forargelsen ingen ende tage. En sammensværgelse

mod ham, med deltagelse af Enkedronning Juliane Marie og statsmanden Ove Høegh-Guldberg, slog til efter et maskebal den 16. januar 1772, hvor de med kongens underskrift på arrestordren fik Struensee sat under lås og slå. Han blev dømt for majestætsforbrydelse og henrettet den 28. april 1772.

Hyggen 1848

I 1848 er Frederik 7. konge i Danmark. På det tidspunkt går den danske grænse helt ned til Lauenborg, men der er oprør i Sønderjylland, for nogle taler tysk og andre taler dansk, og man ønsker at høre sammen med dem der taler det samme sprog som en selv. De tysk-talende sønderjyder og holstenerne vil således være tyske, og det ender med borgerkrig i Danmark, hvor danskerne sejrer i første omgang. I 1864 er der igen krig mellem Danmark og Tyskland. I den kolde vinter forskanser den danske hær sig ved Dybbøl, men i april stormer tyskerne Dybbøl-skansen og Danmark taber Sønderjylland og Holsten til tyskerne. Indtil 1920 kommer grænsen mellem Danmark og Tyskland til at gå midt gennem Jylland ved Kongeåen.

Hyggen - fortsat

I anden halvdel af 1800-tallet ændrede det danske samfund sig grundlæggende på mange områder. De vigtigste politiske begivenheder var enevældens og helstatens fald. Danmarks Riges Grundlov blev vedtaget med solidt flertal i Den Grundlovgivende Forsamling den 25. maj 1849 og underskrevet af Frederik 7 den 5. juni samme år. Ved grundlovens indførelse fik cirka 15 % af befolkningen stemmeret, hvilket i datidens verden var yderst demokratisk. Med grundloven blev Danmark et konstitutionelt monarki med en tredeling af magten og en sikring af de traditionelle borgerlige frihedsrettigheder. Den udøvende magt lå hos kongen (der regerede gennem ansvarlige ministre), den lovgivende magt lå hos kongen og den folkevalgte rigsdag i forening, og den dømmende magt lå hos domstolene.

Maskinen 1901-1940

I denne periode skete der en modernisering, der ændrede tilværelsen for alle samfundets befolkningsgrupper. Befolkningen voksede med en million, især i byerne, og levevilkårene blev bedre for de

fleste. Landbruget blev specialiseret, byerhvervene voksede, og stadig flere fremstillingserhverv blev industrialiserede. Kendetegnet ved denne periode var, at virksomhederne begyndte at bruge maskiner for at forøge produktiviteten.

En væsentlig side af moderniseringen var desuden udbygningen af infrastrukturen, ikke mindst jernbanerne, der gjorde det muligt at bringe både varer og mennesker hurtigt frem mellem alle hjørner af landet – og til og fra resten af verden. Fra 1850 til 1914 rejser mere end 300.000 danskere eksempelvis til Nord-Amerika for at søge lykken i det forjættede land. I 1915 får kvinderne stemmeret, og de første borgere får elektrisk lys. Kongen hedder Christian 10. Da 1.verdenskrig bryder ud i 1914 må mange fabrikker lukke, og arbejderne bliver arbejdsløse. Der bliver igen nød i landet. I 1920'erne går det op og ned for både landbruget og industrien, og mange er stadig fattige og arbejdsløse. I efteråret 1939 bryder 2.verdenskrig ud, og i 1940 besætter tyskerne så Danmark.

Kilder

www.danmarkshistorien.dk
www.1864.dk
www.da.wikipedia.org
www.fortidensjelling.dk/sagnkonge11.htm
www.denstoredanske.dk
 Niels Hartmann: Børnenes Danmarkshistorie, Gyldendal, 2000

HILS PÅ ROLLERNE

Stenalderdanser

Christian, moderne mand: Daniel Bevensee

Margrethe, moderne kvinde: Katrine Beck Ibsen

Jægeren/fortælleren: Jacque Lauritsen

Bondekone: Kaja Kamuk

Bondemand: Uffe Kristensen

Kong Vermund: Uffe Kristensen

Uffe hin Spage: Daniel Bevensee

Tre munke

Synderinde

Katolsk præst

Rengøringspige Esmine: Kaja Kamuk

Christian 7.: Daniel Bevensee

Struensee: Uffe Kristensen

Høgh-Guldberg: Jacque Lauritsen

Caroline Mathilde: Katrine Beck Ibsen

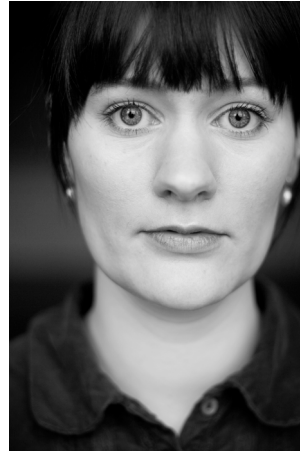
Enkedronning Juliane Marie: Kaja Kamuk

2 danske soldater: Uffe Kristensen

og Jacque Lauritsen

3 dukkeførere: Kaja Kamuk, Uffe Kristensen og

Jacque Lauritsen

Katrine Beck Ibsen

Har bl.a. medvirket i

Prinsesse Himmel i Mund, Filuren, 2010

Teaterkoncert Tom Waits, Aarhus Teater, 2009

Loveplay, Aarhus Teater, 2008

Det lille Liv, Aarhus Teater, 2008

Idioten, Aarhus Teater, 2007

Kaja Kamuk

Har bl.a. medvirket i

Olsen Banden på de bonede gulve (stemme), 2010

Pornografi, Odense Teater, 2010

Junglebogen, Ålborg Teater, 2009

Orestien, Odense Teater, 2008

Daniel Bevensee

Har bl.a. medvirket i
 Besættelse, 2010, Svalegangen
 Les Miserables, Det Ny Teater, 2009
 Teaterkoncert Tom Waits, Aarhus Teater, 2009
 Loveplay, Aarhus Teater, 2008
 Sommergæster, Aarhus Teater, 2007
 The History Boys, Aarhus Teater, 2007

Uffe Kristensen

Har bl.a. medvirket i
 Polle Fiction, 2002
 Perker, 2002
 Rejseholdet, 2001
 Under overfladen, 1999
 Og en lang række forestillinger på forskellige teatre

Jacque Lauritsen

Har bl.a. medvirket i
 Flammen og Citronen, 2008
 Busters verden, Det Danske Teater, 2006
 Iliaden, Asterions Hus, 2004
 Caligulas nat, Teatret ved Sorte Hest, 2002
 Juliane, 2000
 Strisser på Samsø, 1997
 Ørnens øje, 1996

DANMARKSHISTORIEN FRA IDÉ TIL SKRALDESPAND

Det tager meget, meget lang tid at lave en teaterforestilling som "Danmarkshistorien". Idéer skal udvikles, manuskriptet skal skrives, kulisser skal bygges, lys og animationer skal designes og sættes op, musik skal komponeres, skuespillere skal øve og meget mere.

Når du er inde i salen for at se forestillingen, så prøv at forestille dig, hvor lang tid det tager, at bygge f.eks. en sofa, hvoropaf der skal komme to soldater. Og kig også op i loftet. Hver eneste af de mange lamper, der hænger der, skal hænges op, kodes og justeres, så de rammer lige der, hvor de skal.

I det følgende møder I en række af de personer, der er med til at lave "Danmarkshistorien". De fortæller hver især om den lange, spændende proces.

En god idé

Enhver teaterforestilling kræver naturligvis en god idé. Nogle gange bruger man et manuskript, der allerede er blevet spillet på et teater før, andre gange skriver man et nyt manuskript, og helt andre forestillinger bruger slet ikke manuskripter, da man digter det hele undervejs.

Det sker ofte, at et teater- eller filmmanuskript bygger på en bog, men det er også ofte sådan, at man filmatiserer et teaterstykke, eller et teaterstykke overtages fra filmens verden. Men uanset hvordan det foregår, så skal man først have en idé.

Jakob Sheppard, instruktør, idémand og manuskriptforfatter bag forestillingen "Danmarkshistorien", du fik i første omgang idéen til at lave en forestilling om Danmarkshistorien. Hvordan skete det?

Det kan jeg faktisk ikke huske, må jeg nok indrømme. Det er efterhånden flere år siden.

Og så skulle du have "solgt" idéen til et teater. Hvorfor valgte du Filuren?

Jeg har flere gange lavet ting her på Filuren, og for lang tid siden nævnte jeg idéen for Steen Mourier, der er teaterleder, bare sådan kort i forbifarten. Nogen tid senere gik jeg op på på Steens kontor og fremlagde idéen – nu mere konkret end første gang. Så gik der lang tid, hvor vi snakkede frem og tilbage, og vi blev enige om, at jeg skulle gå i gang med at skrive noget tekst, vi kunne tage udgangspunkt i. Efter en forestilling, jeg var med til at lave på Filuren, snakkede vi igen sammen, og Steen sagde, at nu skulle vi bare køre afsted.

Steen Mourier, teaterleder for Filuren, hvordan tog du imod idéen om en forestilling, der skulle handle om Danmarkshistorien?

Jeg havde i nogen tid ledt efter en musikalsk forestilling, der tager udgangspunkt i et hverdagsliv, der bliver sprængt. Noget, der kunne overraske. Og det mener jeg, "Danmarkshistorien" kan. Med undertitlen "Fra køkkenmødding til samtalekøkken" er der lagt i ovnen til en spændende forestilling.

Hvornår begyndte du at tænke på, hvem der skulle være skuespillere i forestillingen, og skete det sammen med instruktøren?

Udvælgelsen af skuespillere er meget bestemt af mine valg. Når jeg får en idé som "Danmarkshistorien" på bordet, så overvejer jeg, hvor mange spillere der skal til, for at kunne opfylde idéen. Når jeg har lagt mig fast på et antal, giver jeg meget hurtigt instruktøren besked, så han eller hun kan begynde at skrive et manuskript, der passer til antallet og sammensætningen af skuespillere. I forbindelse med "Danmarkshistorien" overvejede vi i starten muligheden for at hyre nogle musikere og et par ungdomsspillere fra talentlinjen på Filurens Teaterskole. Men vi blev hurtigt enige om, at den valgte besætning er den bedste. Det er både en økonomisk og en kunstnerisk beslutning.

Hvorfor har du valgt lige netop disse skuespillere til "Danmarkshistorien"?

Jeg havde på forhånd bestemt mig til, at det skulle være et ungt hold. De skulle kunne synge, og synge godt, da det er en meget musikalsk forestilling. Det endte ud med et hold bestående af tre meget unge skuespillere og så to, der er lidt mere erfarne.

Den sammensætning giver nogle gode fysiske betingelser på scenen, da de er meget forskellige som typer. Da jeg valgte holdet, var der som sagt ikke skrevet noget manuskript endnu. Og det bliver jo automatisk en sjov udfordring for ham, der skal skrive manuskriptet, at holdet er valgt på forhånd. Så kan han sidde derhjemme med billeder af Kaja, Uffe, Jacque osv., og tænke dem aktivt ind i stykket.

Manuskriptet udarbejdes

Det er ikke altid sådan, at idémanden bag en teaterforestilling også er i stand til at skrive manuskriptet. Det er det dog i dette tilfælde. Jakob Sheppard, der fik idéen, er også ham, der har skrevet manuskriptet til forestillingen. Et manuskript er den bunke papir, replikkerne står på, og det er dem, instruktøren og skuespillerne følger.

Jakob, hvordan foregik processen med at skrive manuskriptet

Ligesom med idéudviklingen så foregik manuskriptskrivningen også i flere akter. Først skrev jeg en synopsis, der tydeliggjorde konceptet. Dernæst skrev jeg et foreløbigt manuskriptoplæg, hvorudfra

vi kunne fastslå, hvordan den kunstneriske form skulle være; antal skuespillere, levende musik eller ej osv. Til sidst skrev jeg det færdige manus, som vi nu arbejder med i løbet af prøverne.

Når et manuskript er færdigt, skal alle dem bag og på scenen mødes til det, der hedder en læseprøve. Ved læseprøven ser skuespillerne manuskriptet for første gang, og det er også der, man hilser på hinanden.

Læseprøven

Der skal bygges

Allerede lang tid før læseprøven går værkstedet i gang med at bygge kulisser, og finde ting til forestillingen. På de fleste teaterforestillinger er der en scenograf tilknyttet, der tegner og designer en model af, hvordan scenen og udsmykningen skal være. I "Danmarkshistoriens" tilfælde har der ikke været en scenograf, da instruktøren i samspil med Filurens produktionsleder selv kom frem til, hvordan scenerummet skulle se ud.

Uffe Blaabjerg, du er Filurens produktionsleder og ham, der holder styr på bl.a. opbygning af kulisser. Hvordan blev det besluttet, at scenografien skulle være sådan, som den er blevet?

"Danmarkshistorien" er i den forbindelse en ganske særlig produktion, da vi ikke har en egentlig scenograf tilknyttet. Men allerede for lang tid siden, da Jakob kom med sit første oplæg, stod det tydeligt, at handlingen skulle foregå i et moderne samtalekøkken. Det skaber jo de naturlige grundpræmisser for scenografien. Resten kommer instruktøren med undervejs i processen. Men da han heller ikke er uddannet scenograf, må mange af hans idéer hives ud af hans hjerne, så de kan blive konkrete.

Det tager jo lang tid at bygge et helt køkken op fra bunden. Hvor lang tid har i brugt til denne forestilling?

Det tager op mod 4 måneder at bygge det hele op.

I forestillingen er der jo nogle ting og sager, et normalt teater ikke har på lager. Hvordan skaffer I dem?

Mange af tingene laver vi selv. Resten køber vi ude i byen. Der er enkelte ting, vi ikke kan lave i vores værksted, da vi ikke har alle de nødvendige værktøjer. Så må vi se, om der er nogle, der kan lave dem for os til en billig penge.

Jesper i gang med at bygge køkkenmoduler

Kostumerne

Til "Danmarkshistorien" har vi fået fat i en dygtig kostumedesigner, der også syr de kostumer, der er brug for. Det er oftest scenografen, der udtænker de forskellige designs, og skrædderen, der retter til, og fortæller, hvad der er muligt.

Marianne Meyer, kostumedesigner og skrædder på Danmarkshistorien, kan du ikke fortælle lidt om, hvordan du arbejder?

Det hele startede med en samtale med Jakob, instruktøren på "Danmarkshistorien". Det er normalt scenografen, der designer kostumer, men sådan en har vi ikke på "Danmarkshistorien". Jakob havde nogle meget konkrete idéer til kostumerne. Han havde endda nogle eksempler med, jeg kunne tage udgangspunkt i. Og så har vi kigget i en masse bøger med billeder af kostumer fra de perioder, der er med i forestillingen. Når idéerne er på plads, går jeg i gang med at tegne skitser. Så tager jeg mål af skuespillerne, finder stof, klipper til, syer og prøver kostumerne på skuespillerne. Så skal der rettes til, og endelig skal der tilføjes en mængde detaljer, som f.eks. fjer. Det vigtigste for mig er, at jeg rammer Jakobs ønsker.

På et tidspunkt, når kostumerne er færdige, skal skuespillerne prøve dem, hvordan foregår det?

Jeg laver en aftale med skuespillerne, så de kan møde op hos mig og prøve. Ved prøverne er Jakob også med. Så får skuespillerne kostumer på foran spejlet, og vi finder sammen ud af, om det virker. Giver det et godt, samlet udtryk.

Hvad sker der med kostumerne, når forestillingen har spillet sidste gang.

Efter forestillingen bliver kostumerne vasket og rensat. Så bliver de hængt op i kælderen til senere brug. De kostumer, vi har lånt os til, returneres.

Skrædderen i gang med at tegne kostumedesigns

Lyset

”Danmarkshistorien” er en forestilling, hvor der bliver brugt masser af lys, lyseffekter og computeranimationer. Til dette arbejde har vi fået fat i en dygtig lysmand, der netop har færdiggjort en 4-årig uddannelse som teatertechniker.

Kian Lyngsaae Larsen, lysdesigner mm. på ”Danmarkshistorien”, hvad betyder lyset for en forestilling?

Det gør alt! En rigtig god scenografi kan, hvis den bliver belyst forkert eller dårligt, blive meget ringe at se på. I mine øjne er lyset en af de tre vigtigste ting i en forestilling; sammen med lyd og skuespillerens præstationer.

Hvornår går du i gang med at tænke lys, og hvordan foregår dette arbejde?

Allerede da Steen forelagde idéen for mig, og spurgte, om jeg var interesseret, begyndte jeg at danne nogle billeder. Disse billeder består af en mængde penselstrøg, der bliver tydeligere og tydeligere, jo længere hen vi når i processen. Første gang jeg hører musikken til forestillingen, bliver der

tilføjet penselstrøg, mens andre fjernes. Når skuespillerne og instruktøren prøver, sker det samme.

Du bruger en del animationer i forestillingen. Hvordan laver du dem?

Jeg tager først og fremmest udgangspunkt i min egen stil, og forsøger derudfra at lave en række billeder, der passer ind i forestillingens univers. Langt de fleste animationer kommer fra internettet, og andre fra en illustrator, jeg bruger. Så klipper jeg animationerne op, tilføjer dybde, ændrer farve og meget mere gennem noget software.

Hvad er den største udfordring i forbindelse med ”Danmarkshistorien”?

Det er at komme frem til en stilmæssig fællesnævner, der binder skuespil, lys, lyd og animationer sammen. Det er en lang proces, der kræver, at jeg tuner mig ind på de andre mennesker, der er med. Det betyder bl.a., at jeg skal oversætte en række fagudtryk fra f.eks. musikere, skuespillere og instruktøren til mit eget sprog, der består af billeder og lys. Jeg forsøger at ramme Jakobs stil, uden at gå på kompromis med min egen stilart.

Musikken

Til en forestilling er der ofte musik. Og i "Danmarkshistorien" er der rigtig meget af den. Vi har fået fat i en dygtig musiker, der har komponeret al musikken fra bunden. Han hedder Henrik Munch, og er bedst kendt fra et band, der hed Sorten Muld.

Henrik Munch, komponist på "Danmarkshistorien", hvordan fungerer musik som virkemiddel i en teaterforestilling?

Musikken har ofte anderledes og bedre forudsætninger i en teaterforestilling, end når du sætter en plade på derhjemme - i teatret sidder du bænket med alle sanser åbne og opslugt af det, som foregår samtidig med, at musikken kan have en større dynamik, fysik og autenticitet i et teaterum med gode lydforhold og et godt anlæg.

I en forestillingssammenhæng virker musikken også i høj grad som en slags udvidet scenografi - som en hentydning til alt det, som du ikke kan se. Som et egentligt virkemiddel kan musik noget særligt. Man plejer at sige, at et billede kan sige det samme som tusind ord. Jeg vil mene, at et stykke musik kan betyde det samme som tusind billeder.

Er der nogen forskel på, om du skal komponere til et rent voksent publikum eller til et publikum, hvor der også er børn i blandt?

Det var faktisk et af de første spørgsmål, som trængte sig på, da jeg blev indvolveret i forestillingen. Nej, jeg har valgt ikke at tage hensyn, da jeg mener, at der bliver talt direkte nok til 'de unge' i mange andre sammenhænge.

Snarere tænker jeg, at man i virkeligheden skal prøve at begå fremtidens musik - som jo bliver børnenes virkelighed - som en kontrast til det retrospektive og 'duften af malkugler' som en forestilling med titlen "Danmarkshistorien" jo umiddelbart emmer af.

Børns abstraktionsevne er anderledes (bedre?) end voksnes, og det mener jeg er en fordel i forhold til at kunne leve sig ind i musikken.

Den kulturelt betingede associationsevne er naturligvis heller ikke helt samme sted. Her vil der være nogle begrænsninger i forhold til musikkens brug af metaforer, symboler og øvrig retorik, som jeg egentlig ser som en spændende udfordring. Jeg er tvunget til at tænke i nye baner og ikke blot trække på de sædvanlige - og i nogen grad - clichéfylde

virkemidler.

I hvor stort omfang bestemmer du selv, når du komponerer? Snakker du meget med instruktøren undervejs, og er du med til prøver?

Manuskriptet og instruktøren har temmelig meget at sige i både teater- og filmmusik. Musikken bliver til i en meget tæt dialog med instruktøren og bliver ofte lavet helt om eller skrottet, efter det er testet til prøverne. Ganske tit er der opstået et stykke musik, som jeg synes er rigtig fedt... Men det passer bare ikke lige ind i forestillingen.

Hvordan foregår det, når du komponerer? Bruger du instrumenter, computer eller hvordan?

Jeg bruger først og fremmest "hvordan", som er et af de absolut mest spændende, overraskende og uforudsigelige værktøjer, da man konstant overvejer og reflekterer over, hvilke af de utallige muligheder, man bør vælge i en given scene. Men også computeren bliver meget brugt. Dels som en slags 'musikkens tekstbehandling'. Dels som et meget alsidigt redskab og en partner på den opdagelsesrejse, som det at komponere musik ofte er for mig. Jeg bruger også masser af 'rigtige' instrumenter, som jeg tidligere har optaget, og som får en hel ny rolle og historie at fortælle gennem computeren.

Jeg tager også afsted og optager lyde fra omgivelserne og naturen for at bearbejde dem til samples (stumper af lyd), som jeg så bygger nye imaginære instrumenter ud af. Når jeg laver musik, handler det ofte om, at man ikke umiddelbart kan bestemme, hvad det er man hører, og hvor det kommer fra. Det skærper både lyttesansen og fantasien.

Når prøverne går i gang

Allerede dagen efter læseprøven går de rigtige prøver i gang. Det er en lang proces, der i dette tilfælde tager næsten halvanden måned. På den tid skal skuespillerne have lært alle replikker, de skal kunne bevæge sig i forhold til hinanden, ja, de skal i det hele taget få det hele til at køre som smurt. Man kan prøve på mange forskellige måder, og det er ikke usædvanligt, at der tages forskellige tekniker i brug. Men det hele afhænger af forestillingens karakter, antallet af skuespillere, skuespillernes evner, instruktørens ønsker og meget mere.

Jakob Sheppard, hvordan foregår prøverne på "Danmarkshistorien"?

I starten handler det om, at skuespillerne forstår, hvad de er en del af. De skal så at sige lære deres roller at kende, tro på dem, tro på konceptet, og have lyst til at deltage. Det er meget vigtigt. De skal også have lyst til at arbejde med de figurer, de skal spille. De skal jo træde ind i nogle roller, og for en tid være andre personer end dem, de normalt er. Dernæst gælder det om at komme hurtigt på gulvet. Altså gå i gang med at øve i kulissen. Man kan meget hurtigt snakke ting ihjel, og det er ikke godt.

I løbet af de første par uger kommer vi gennem alle scenerne, så vi kan se en struktur.

Der skal vel også øves sange, som der er en del af i forestillingen? Hvordan foregår det?

Jeg ved ikke helt, hvordan vi gør det på denne forestilling endnu, da vi ikke er gået i gang med at øve sange på det her tidspunkt. Jeg synes, det er enormt spændende at køre parløb med komponisten Henrik Munch, der jo skal få mine skæve tanker og billeder omsat til musik.

Får skuespillerne lov til at komme med forslag til, hvordan forestillingen skal udvikle sig?

Ja, det gør de. Jeg lytter meget, og det er vigtigt hele tiden at holde gang i idéprocessen. De idéer, skuespillerne kommer med i løbet af prøverne, siger nemlig meget om, hvordan de selv opfatter deres roller. Hvis Uffe f.eks. foreslår, at hans rolle skal gøre det eller det, så viser det noget om, hvordan han mener, den karakter skal udfolde sig.

Jacque Lauritsen, skuespiller på "Danmarkshistorien", kan du fortælle lidt om, hvordan sådan nogle prøver foregår?

Da vi ikke har et helt færdigt manuskript at arbejde med, er der en naturlig udviklingsproces, vi skal igennem. Derfor kommer både skuespillere og instruktør ind med ret åbne antenner, parate til at blive påvirket og påvirke. Vi taler først om, hvad der skal ske med forestillingen. Hvad skal vores roller fortælle, hvad skal replikkerne fortælle.

Så giver instruktøren et startskud i form af et stikord, en bevægelse eller noget helt tredje. Og så går vi i gang med at spille på scenen. Der er en masse improvisation, da vi som sagt ikke helt har fundet karakterenes væsen endnu. Sådan noget improvisation kan ofte se meget tosset og idiotisk ud, men der kommer en masse fine idéer ud af sådan en proces. Instruktøren ser nogle ting, som han måske ikke havde forventet, da han sad og skrev. Langt de fleste indtryk bliver dog smidt ud, og kun ganske lidt bliver gemt.

Når man spiller en teaterrolle er det en blanding af opdigtede ting og noget af ens egen person. Den kombination skaber et helt nyt projekt.

Hvad er det sjoveste ved at prøve?

Det sjoveste er, at man aldrig helt ved, hvor man ender. Man får lov til at lege en masse, og det er jo langt fra alle voksne der får lov til det på deres arbejde.

I hvor høj grad tænker I publikum ind i jeres prøver?

Det gør jeg faktisk slet ikke. Jeg har spillet en del teater for børn og unge før, og har aldrig gjort meget ud af at tænke publikum med, når jeg prøver. Det er instruktørens ansvar, at det der sker på scenen, kan forstås af publikummet. Hvis jeg agerer på en uforståelig måde, så skal han eller hun rette til. Og så mener jeg også, at man overhovedet ikke skal patte noget for børnenes skyld. Børn synes ikke om, at man laver en pattestemme, når man f.eks. læser bøger højt. Så siger de tit "hvorfør har du sådan en mærkelig stemme? Kan du ikke bare fortælle helt almindeligt?"

Steen Mourier, som teaterleder har du jo det overordnede ansvar for forestillingerne. Hvor meget blander du dig i en forestilling som "Danmarkshistorien", mens prøverne står på?

Så lidt som muligt, men jeg følger prøverne nøje. Til forestillingen er der jo knyttet en producent, som jeg har fuld tillid til. Det giver mig mulighed for at give instruktøren fuld frihed, uden at jeg skal gribe ind. Derfor kan en forestilling selvfølgelig også blive noget lidt andet end det, jeg havde forestillet mig. Jeg har heldigvis kun meget sjældent måtte gribe ind i prøverne, og det var i et tidligere job på et andet teater.

Christina Reeder Ryborg Jørgensen, producent på forestillingen "Danmarkshistorien". Kan du ikke fortælle lidt om, hvad dit job består i?

Producentens arbejder begynder længe før prøverne går i gang. Producenten her på Filuren er med til at vælge, hvilken forestilling, der skal spilles, ligesom jeg også er med til at vælge skuespillerne. Når forestillingen er valgt, skal hele forløbet planlægges. Der skal laves skemaer over læseprøve, kostumedesign, lys, lyd, scenografi, prøveperiode og premiere. Og så skal alle de forskellige funktioner knyttes sammen, så der er en god information på tværs af afdelinger. Og så er producenten også den person, der så at sige holder skuespillerne i hånden. Her på Filuren har vi ikke et fast ensemble, men benytter forskel-

lige skuespillere til hver forestilling. Mange af dem bor ikke i byen, og kender måske slet ikke nogen her. De har selvfølgelig brug for en, der kan vise dem ting, og forklare, hvordan det foregår her. Når vi er i gang med prøverne er der en instruktør-assistent til stede i salen. Hun hjælper instruktøren med at tage noter og revidere manuskriptet. Derfor er det ikke nødvendigt, at jeg sidder med til alle prøver, men jeg følger prøverne meget nøje.

Skuespillere og instruktører kan nogle gange være nogle lidt specielle mennesker. Har du nogle gode historier, du vil fortælle?

Vi havde på et tidspunkt en instruktør på Filuren, der hed Aksel Erhardsen. Han var en kendt og dygtig skuespiller, der nåede at være medvirkende i mange teaterforestillinger og film, inden han døde tidligere i år. Aksel havde altid en thekande med under prøverne. I thekanden var der noget hybenthe af en slags, som han var sød til at byde rundt til både skuespillere og alle vi andre, og det var først til sidst vi regnede ud, at der også var hans hjemmelavede snaps i. Det var derfor, han fik så røde kinder sidst på dagen.

Helene Bæk Kortegaard, du er instruktørassistent på "Danmarkshistorien". Hvad laver sådan en som dig?

Min vigtigste opgave er at holde øje med det, der foregår på scenen. Det er nemlig mig, der holder styr på, at manuskriptet løbende bliver rettet til, når der er ting der skal tilføjes eller slettes. Da manuskriptet ikke var helt udviklet, da prøverne gik i gang, så er der selvfølgelig en masse nye idéer der opstår undervejs. Og så skriver jeg også regibemærkninger. Det er sådan nogle stikord, der bl.a. forklarer, hvor skuespillerne står på scenen på særlige tidspunkter.

Du kommer fra studiet dramaturgi på universitet. Hvad går det ud på?

Det er faktisk meget svært at forklare. Men man er vel en slags "instruktørens tredje øje". En person, der med teoretisk baggrund kan gå ind i en forestilling, og give den nogle andre perspektiver end dem, instruktøren og skuespillerne får øje på.

Forestillingen har premiere

Premieredagen er en festdag på teatret. Det er nu, det virkelig gælder, og alle skuespillere har godt med sommerfugle i maven. Men det er ikke første gang, de skal spille foran et publikum. I dagene op til premieren bliver der afholdt en eller flere prøveforestillinger og en generalprøve. Generalprøven er en slags prøvepremiere, hvor tingene helst skal glide, men hvor der godt kan laves fejl. Både prøveforestillinger og generalprøve er vigtige for hele holdet bag forestillingen. I lang tid har de prøvet og prøvet i salen, men helt uden publikum. Derfor kan man ikke være helt sikker på, hvordan forestillingen virker på publikum. Det får man altså mulighed for ved disse prøveforestillinger, og det er ikke usædvanligt, at der rettes lidt ting til, hvis publikum ikke har den reaktion, der var tiltænkt. Til premieren kommer skuespillernes venner og familie, og også tit vigtige folk som f.eks. politikere og andre kulturfolk. Men der kommer også af og til anmeldere fra aviser mm. Og dem vil skuespillerne selvfølgelig gerne gøre et godt indtryk på, da en god anmeldelse kan virke fremmende på deres karriere, samtidig med at en god anmeldelse kan være med til at sælge billetter.

Efter forestillingen bliver der overrakt blomster til dem, der har været med til at lave forestillingen. Teaterlederen holder en tale, og der er lidt fest bagefter, hvor man fejrer den gode dag.

Jakob Sheppard, premieredagen er jo en vigtig dag for skuespillerne, men også for instruktøren. Hvordan har du det i timerne op til premieren?

Jeg har arbejdet en del med amatørskuespillere. Og til sådanne premierer gør jeg meget ud af at lave en form for fælles opvarmning lige før tæppet går. Mange gange har jeg digtet en fjollet sang, der kan få humøret og energien op. Og så siger jeg selvfølgelig også nogle alvorlige ting.

Det er noget andet at arbejde med professionelle, der måske har spillet teater i flere årtier. De har ofte deres egen måde at lade op på, som jeg ikke vil blande mig i.

Jeg selv har det meget forskelligt op til en premiere. Nogle gange er jeg afslappet og nyder det, andre gange er jeg helt nervøs. Men hver eneste gang er jeg lidt ved siden af mig selv. En masse adrenalin banker rundt, og man er oppe i et helt usædvanligt gear.

Nogle instruktører foretrækker ikke at overvære premieren, da det, hvis man er overtroisk, kan betyde uheld. Tror du på det?

Jeg hader overtro. Og jeg hader, at jeg selv er overtroisk. Men lige præcis med premierer foretrækker jeg at sidde i salen. Jeg vil være der!

Kaja Kamuk, skuespiller på Danmarkshistorien, det er din debut som uddannet skuespiller. Hvordan tror du, du har det, når vi når til premieren?

Der er nok en lille fødselsdag i gang i min mave. Selvom jeg næsten lige er blevet uddannet fra Skuespillerskolen ved Odense Teater, så er det ikke første gang, jeg oplever en premiere. Under uddannelsen har jeg flere gange stået på scenen, og også før jeg kom ind på skolen, var jeg med i nogle forestillinger. Men det er altid spændende til en premiere.

Heldigvis har vi et godt hold på "Danmarkshistorien", hvor vi stoler på hinanden. Og det er vigtigt, når man skal stå på en scene. Så føler man sig tryk, når man har støtte i ryggen.

Hvad gør man som skuespiller, hvis man glemmer en replik, eller på anden måde klover i det?

Jeg kommer stensikkert til at klove i det! Jeg er jo kun et menneske. Men det handler om at være vågen, og stole på både teknik og de andre spillere. Hvis man taber tråden, så samler en anden den op. Vi hjælper hinanden på scenen.

En lang spilleperiode

Danmarkshistorien spiller over 40 gange over en periode på under en måned. Det er rigtig mange gange, skuespillerne skal stå på scenen, og sige det samme igen og igen. Men ikke én visning er ens. Hver enkel visning afhænger helt og aldeles af skuespillernes form, publikums indstilling og om teknikken kører, som den skal.

Mange skuespillere har brug for at forberede sig op til hver eneste visning. Nogle gør gymnastik, andre åndedrætsøvelser, mens andre igen bare skal have en kop kaffe.

Kaja Kamuk, hvordan forbereder du dig til en visning?

Jeg bruger noget tid på at varme kroppen op, uden at bruge for megen energi. Og så skal jeg lige have et øjeblik stilhed, hvor jeg vender tanker indad, og fokuserer på mit åndedræt.

Det kan jo blive lidt ensformigt at sige de samme replikker dag efter dag. Hvordan holder man dampen oppe, når man når til visning nummer 30?

Nu har jeg ikke prøvet at spille så mange visninger i træk før. Men det er i virkeligheden ikke så svært, at holde energien oppe. Man indgår jo i et samspil med de andre skuespillere. De er afhængige af en og omvendt. Der kan meget hurtigt opstå nogle uventede ting på scenen, og så er det vigtigt, at holde sig vågen. Og der er også en lille del improvisation hver eneste gang, der kan overraske en. Både hvis man selv gør det, og hvis det er en af de andre skuespillere, der har et legebarn i maven. Jeg kan sagtens mærke på mig selv, hvis jeg er ved at gå lidt i stå. Hvis jeg står og siger replikkerne, uden at spille dem, så skal jeg lige gribe fat i mig selv. For man skal hele tiden huske på, at selvom det er 30. gang du siger det samme,

så er det jo første gang, publikum ser forestillingen. Og de skal gerne gå fra salen med en god oplevelse. Publikummet til "Danmarkshistorien" er primært børn. Og børn giver så meget til en som skuespiller. Der er afregning ved kasse 1, hvis du ikke lige er på toppen. Børnenes umiddelbare reaktioner gør, at vi som skuespillere holder os i gang.

Nogle gange spiller I for børn, der er otte år gamle. Andre gange for voksne med lidt større børn. Gør I noget, for at tilrette forestillingen efter publikummet?

Som sagt afregner børn ved kasse 1. De har ofte nogle udbrud undervejs i forestillingen. Ved familieforestillinger er der som regel lidt mere stille på publikumsrækkerne. Ikke fordi de har en dårlig oplevelse, men fordi det er et andet rum, der opstår, når man sidder der med sine forældre. Men jeg gør egentligt ikke så meget ud af at målrette min optræden. Jeg har jo stadig et budskab, der skal ud.

Når spilleperioden går i gang, er I jo kun på teatret i en 4-5 timer pr. dag. Hvad laver I resten af tiden?

Jeg får travlt, mens vi spiller "Danmarkshistorien". For da er jeg samtidig ved at øve på en anden forestilling, "Den lille pige med svovlstikkerne", der spiller i Filurens Sal op mod jul. Det betyder, at når vi er færdige med at spille "Danmarkshistorien" om formiddagen, så går vi direkte over i et andet stykke, med en anden tekst. Det er krævende. Hvis jeg ikke har en forestilling ved siden af, så gør jeg meget ud af at holde mig i form. Det er fysisk hårdt at stå på scenen, fordi man både bruger kroppen og hjernen. Man får et adrenalinsus, når man står der. Blodet pumper rundt i kroppen, og tapper en for energi.

Når forestillingen er i gang, og premieren er overstået, er det ganske normalt, at instruktøren trækker sig helt ud af processen. Så er det op til skuespillerne at sørge for, at forestillingen holder sig på sporet.

Jakob Sheppard, har du som instruktør det svært ved at slippe processen, når premieren er overstået?

Hele ens krop og psyke er oppe i et gear, der gør, at det er svært at spille det hele de første par dage. Men jeg har det nu meget godt efter lidt tid, og så kommer jeg jo tilbage og ser stykket, snakker med skuespillerne.

Det sker jo ofte, at en forestilling ændrer sig en smule, når den har spillet et par gange. Skuespillerne bliver varme, kommer til at kende hinanden og stoffet bedre, og maskinen bliver så at sige mere velsmurt med tiden. Er det et problem for dig, at der måske ændres lidt på replikkerne undervejs?

Nej, det er meget vigtigt, at forestillingen bliver ved med at udvikle sig. Skuespillerne lever deres roller, og vokser med dem. De bliver mere og mere præcise. Og i modsætning til på film, så er teater jo rent faktisk spillet af levende personer hver gang. Det medfører en naturlig udvikling, som jeg både forventer og håber på. Der er dog grænser for, hvor meget et stykke må ændre sig. Idéen, stilen og tempoet skal gerne fastholdes.

Lys og lyd skal selvfølgelig styres under forestillingen. Til at gøre det har man en afvikler. Det er ham eller hende, der sørger for lys, lyd og musik i løbet af en forestilling. Afvikleren sidder som regel bag publikum, så han kan følge godt med.

Jesper Jepsson, afvikler på "Danmarkshistorien", hvordan foregår det, når du skal afvikle en forestilling?

Afviklingen er sådan set ikke så vanskelig. Det er mere kodningen af lys og lyd, der tager tid. Afviklingen foregår sådan, at jeg sidder og trykker på nogle knapper, der styrer lys og lyd. Forestillingen er delt op i en række såkaldte "cues", der fortæller, hvordan lyset og lyden skal være. Når en skuespiller siger et bestemt ord i en bestemt replik, så trykker jeg på en knap, der f.eks. sætter en særlig lampe i gang. Alle cues styres med en knap.

Bliver det ikke dødkedeligt at sidde der bag pulten, når du når til din 30. forestilling?

Jo, det bliver selvfølgelig lidt ensformigt, og det handler om at holde sig vågen. Jeg sidder med til nogle prøver, kender manuskriptet og har lavet en cueliste, der hjælper mig. Det betyder, at jeg kom-

mer til at kende alle replikkerne så godt, at jeg ikke skal følge med i manuskriptet. Men derfor kan der jo godt ske uforudsete ting, der kan få afviklingen lidt ud af balance. Hvis en skuespiller f.eks. glemmer en replik eller improviserer lidt, så passer cuet lige pludselig ikke. Så dødkedeligt bliver det aldrig. Og det skal jo gerne være sådan, at publikum aldrig opdager, at der sidder en og afvikler. Afvikleren skal være usynlig, og så dygtig, at skuespillerne bare kan regne med en.

Der er mange knapper på sådan en pult. Går det nogle gange galt, og hvad gør du så?

Så må man improvisere. Nogle gange går en lampe ud midt under en forestilling, og så må man finde en tilsvarende lampe med et tilsvarende lys, der kan erstatte. Det kan skuespillerne selvfølgelig mærke, og så kan de spille derefter. Altså flytte sig rundt på scenen.

Det hele pakkes sammen

Når forestillingen har spillet for sidste gang, skal det hele lukkes ned. Nogle teatre turnerer med deres forestillinger, og meget ofte flere år i træk. Det gør Filuren ikke. Det vil sige, at hele scenografien

skal skilles ad. Noget smides ud, andet gemmes til senere brug.

Skuespillerne skal også tage afsked med hinanden. De har været et fast hold igennem flere måneder, og har lært hinanden godt at kende.

Uffe Blaabjerg, hvad sker der med alle de ting, der er brugt til forestillingen, når den ikke længere skal spille?

Det meste smider vi simpelthen ud. Vi har slet ikke plads til at gemme alle tingene. Men en del af scenografien skiller vi ad, så vi kan genbruge noget af det næste gang, vi har en forestilling.

Jacque Lauritsen, skuespillerne har, når forestillingen er til ende, været sammen mange, mange timer. Er det ikke underligt, sådan at skulle sige farvel?

Jo, det er altid mærkeligt. Jeg har været skuespiller i over 20 år, og har skullet tage afsked med en masse mennesker. Nogle gange er det meget trist, andre gange er det en lettelse. Det er jo ikke alle folk, man kan sammen med. Men det at møde så mange mennesker er meget berigende, og så er Danmark jo ikke større end, at man støder på de fleste igen på et senere tidspunkt.

I modsætning til f.eks. billedkunst og litteratur så er en teaterforestilling jo ikke en varig ting, men noget, der sker lige nu. Når det ikke længere spiller, så er det væk. Er det ikke lidt trist at tænke på?

Det er en dejlig proces at lave teater, og jeg vil altid have forestillingen med inden i mig selv. De fleste forestillinger bliver filmet til arkiv, men jeg har aldrig lyst til at se en forestilling på fjernsynet. Der er jo ikke sammen levende nerve som i teatret. I den første uge eller fjorten dage efter sidste spilledag er man som regel fuld af vemod, i hvert fald hvis det har været en god opsætning med gode mennesker. Men når der så er gået nogen tid, så forsvinder vemodet, og forestillingen bliver til en lille perle i erindringens rum.

Arbejdsspørgsmål til Danmarkshistorien fra idé til skraldespand

Hvorfor tager det så lang tid at lave en teaterforestilling som "Danmarkshistorien"?

Nævn nogle sange, som du synes, vil passe godt til forestillingen.

Hvilke historiske begivenheder, ud over dem, der allerede er med i forestillingen, kan du komme på?

Hvad synes du, lyder sjovest i hele den lange proces?

SKRIV DIN EGEN DANMARKSHISTORIE

I forbindelse med forestillingen havde vi en novellekonkurrence for alle skolebørn mellem 8 og 13 år. Her skulle de fortælle deres egen Danmarkshistorie. Fristen for indsendelse af novellerne var 27. august 2010. Nåede I ikke at være med i konkurrencen, kan I istedet bruge idéen i undervisningen. Skal I ind og se forestillingen, er det oplagt at grave dybere ned i de historiske begivenheder, som forestillingen drejer sig om, og som allerede kort er præsenteret tidligere i materialet. Underviseren giver en kort og spændende præsentation af de forskellige historier, hvorefter hver enkelt vælger elev én eller flere, som de vil skrive videre på eller skrive sig selv ind i. Efterfølgende kan I så vælge at lade eleverne læse deres historier op for hinanden. På denne måde inddrages børnene både skriftligt og mundtligt, og er rustet til forestillingens historiske nedslag. Opgaven kan selvfølgelig også laves, selvom man ikke skal ind at se forestillingen.

HUGIN OG MUNINS ÅRHUSKORT

Til eleverne har vi lavet et interaktivt kort over Århus med nedslag og små fortællinger om de mest spændende historiske steder i byen. Dette kort kan

eleverne finde på Filurens hjemmeside og dermed komme på en interaktiv historisk rundvisning med opgaver, der skal løses hen ad vejen. Svarene på spørgsmålene vil være at finde på Filurens hjemmeside.

Historien om Hugin og Munin

Odin var den øverste af de nordiske guder. Han havde kun et øje, og havde derfor svært ved at overskue alt hvad der skete i verdenerne omkring ham. Odins to ravne Hugin og Munin hjalp ham, og bragte viden til ham fra andre verdener. Odin sendte sine ravne ud om morgenen, og om aftenen vendte de så tilbage for at fortælle ham alt hvad de havde set. Deres navne betyder henholdsvis "tanke" og "erindring". Sammen med Hugin og Munin skal I nu flyve rundt over Århus. Der vil være steder hvor I skal slå jer ned i et træ, samle informationer, og bringe dem med tilbage til Odin.

HISTORISK QUIZ

Ved at søge i historiebøgerne vil du finde svarene på vores spørgsmål.

1. Hvad var de første mennesker der kom til Danmark?
2. Hvad hed Danmarks angiveligt første konge?
3. Hvad hed heksen fra Ribe, der blev brændt på bålet i 1641?
4. Hvem skrev på Jellingestenen, at han i ca. 960 gjorde danskerne kristne?
5. Hvilken konge led af en sygdom, der gjorde ham sindssyg?
6. Under hvilken konge blev blandt andet Rundetårn, Rosenborg og Børsen bygget?
7. Fra 1348-50 hærger pesten i Danmark. Hvad kaldte man også pesten?
8. Hvem blev den første dronning af Danmark?
9. Med hvilken konge trådte enevælden i kraft?
10. Hvordan kunne man i middelalderen købe sig fri af sine synder?
11. Hvad hed kongen der blev dræbt i Finderup lade i 1286?
12. Hvem er den sure og meget religiøse konge, der forbød fest og teater?

Se svarene på næste side

QUIZSVAR

1. De var jægere, og jagtede i starten primært rensdyr.
2. Gorm den Gamle (død ca. 958). Hovedvidnesbyrdet om hans regeringsperiode er de to runesten i Jelling, hvorpå det fortælles, at Gorm den Gamle var gift med Thyra og far til Harald Blåtand.
3. Maren Splid.
4. Harald Blåtand (død senest 987). Harald Blåtand var søn af Gorm den Gamle og Thyra.
5. Christian 7. (1766-1808) Han led af skizofreni, og under sine raserianfald drak han meget, blev voldelig og lavede skandaler i byens natteliv. Han var gift med Caroline Mathilde.
6. Christian 4.
7. Pesten blev også kaldt "Den sorte Død".
8. Margrethe 2. i 1972. Med vedtagelsen af Tronfølgeoven af 1953, der åbnede mulighed for kvindelig arvefølge, blev Prinsesse Margrethe i en alder af 13 år tronfølger.
9. Frederik 3. (1648-1670). Med stor taktisk dygtighed lykkedes det ham i 1660 at få afskaffet det gamle valgkongedømme til fordel for et arveligt, enevældigt styre, der bestod indtil 1848.
10. I middelalderen kunne man købe afladsbreve af kirken. På denne måde kunne man blive fri for sine synder, komme hurtigere igennem Skærsilden og dermed til himmels. Salget af disse afladsbreve var med til at finansiere den katolske kirke og dennes præster. Med Luther blev der rettet skarp kritik mod disse afladsbreve.
11. Erik 5. Klipping (1259-86). Mordet på Erik 5. Klipping i Finderup Lade for over 700 år siden er det sidste kongemord i dansk historie. Det er siden hen blevet et af de store mysterier i historien, som har efterladt mange ubesvarede spørgsmål til eftertiden. Natten til den 22. november, Sankt Cæcilie nat, 1286 overnattede Erik Klipping og hans følge i en lille lade i landsbyen Finderup nær Viborg. Den danske konge havde været på jagt på egnen og søgte nu ly for natten. Hvorfor kongen overnattede i en lade i Finderup, kun få kilometer fra kongeborgen i Viborg, vides ikke med sikkerhed. Måske fór kongen vild i det barske novembervejr, da mørket faldt på. Nogle mener, at kongen slet ikke fór vild, men at hans egen væbner lokkede ham i baghold i laden. I løbet af natten trængte en gruppe mænd med tildækkede ansigter ind i laden. Da de maskerede mænd forlod laden og red bort i novembermørket, lå kongen død på jorden. Efter sigende med 56 stiksår i kroppen!
12. Christian 6. Han forlangte at alle mennesker skulle gå i kirke både søndage og helligdage, ellers blev de straffet.

UDDRAG FRA MANUSKRIFTET

OBS: Følgende uddrag er fra et ufærdigt manuskript, hvorfor der kan forekomme afvigelser i forhold til den endelige forestilling.

1.7. Jæger bevæger sig langsomt rundt i køkkenet. Artsbestemmer, navngiver køkkenredskaber m.m.

JÆGER:

Ulvefod, krageklo, svaleurt, lærkesvamp, pigsvamp, fluesvamp, kiselsvamp, fyrsvamp, padderoke, røllike, skovsyre, hvidkløver, døvnælde, mynte, mistelten, hassel, agern, løvstikke, slåen, hyben, enebær, sortebær, slimslør, dunhammerdun, rabarberrod, piminellerod.

1.8. Han tager gamle sager op af affaldsspanden, der går kronologisk baglæns i tid. Fra moderne køkkenaffald til køkkenmødding. Fra plastikemballage til knogler der bliver større og større, evt. et kranium.

LYS / EFFEKT Lys op af affaldsspanden.

Tjørn, lyng, revling, jord, grus, ler, kridt, kalk, salt, kugleflint, knuseflint, svovlkis, ildsten.

1.9. Han sætter sig midt for og forbereder op-tænding med flintestenen. Han har ”svovlkis og fyrsvamp” med sig i lomme / taske.

LYS / EFFEKT På TV (dæmpet, toucheret): Transmissionen af menneskets første skridt på månen.

JÆGER:

Jeg kom her først. Jeg er det første kapitel i Danmarkshistorien.

Ilden havde bredt sig sydfra og slået isen langt mod nord.

Jeg fulgte i dyrenes spor og efterlod kvinde og børn til jeg kom helt ud på kanten af verden og ku se ned i det uendelige dyb af is og mørke.

Jeg var indvandrer sydfra og foretog danmarkshistoriens første familiesammenføring, så vi ku leve hér et sted mellem ild og is.

Vi ejede ingenting, men vi havde alt. Vi ku låne af ilden og af isen og af alt hvad der piblede og kriblede på jorden, i luften og i vandet. (tager ravklumpen op af lommen og lægger den på jorden) Og det vi lånte, gav vi altid tilbage som gaver med de fineste tegninger og mønstre. Man skal nemlig aldrig forsøge at snyde isen eller begynde at lege med ilden.

Store ild! Evige flamme! Jeg låner en gnist fra dit lysende, brændende ildrige. Hvad jeg låner giver jeg dig tilbage.

1.10. Jægeren slår sten mod sten.

LYS / EFFEKT Glimt, blink foran jægeren, der bliver til en lille flamme.

Stjerner bliver til ildfluer, der igen bliver til alverdens kravl (bla. af stenalderfigurerne). TV'et brænder sammen og bliver til stort bål på tapet i K.siden.

MUSIK ”Urblues” (Intro: sten mod sten + brummere der svinges + signatur på ilden).

Dans / leg / kamp mellem to på ryggen af sofaen inkl. brummerne som legetøj/våben.

3.3. Kong Vermund:

Vi er fortabte. Jeg har en uduelig søn, og alt for få krigere til at kunne hamle op med sakserkongens store hær.

Uffe hin spage tumler op af sofaen. Prøver forgæves at løfte sværdet.

Uffe hin spage: (meget svagt og forlegent)

Nu, nu er jeg klar. Nu kommer jeg. De skal få, skal de. Det skal de få betalt.

Kong Vermund:

Hvad er det for et postyr?

Vermunds dronning:

Det er din søn, der træder frem i al sin magt og vælde.

Kong Vermund:

Hvad? Hvad for noget?

Uffe hin spage:

De kan bare komme an, så skal jeg godt nok... Nu kommer jeg. Så skal vi se... Nu kommer jeg...

Kong Vermund:

Hvad siger han?

Vermunds dronning:

Han siger, at sakserkongen kan spare sig al sin ulejlighed, thi Danmark savner ikke en konge, og kongen har en søn, som er værdig til at tage sin faders rige i arv. Danmarks kongesøn er rede til at gå i kamp mod to på én gang: Sakserkongens søn må gerne tage den stærkeste kæmpe med sig.

Kong Vermund:

Det er jo vanvid! Hvorfor skal han kæmpe mod to? Og hvorfor er det først nu han siger noget?

3.4. LYS / EFFEKT Menneskehavet.**MUSIK "Tvekampen"**

Vermunds dronning forsøger at forhindre Kong Vermund i at komme helt ud til kanten af scenen.

Kong Vermund:

Så! Lad mig være. Jeg kan alligevel ikke overleve mit lands undergang. Når min søn dræbes skal du give tronen det sidste skub.

Uffe hisnspage tumler rundt på ryggen af sofaen. Pludselig svinger sværdet i luften.

3.5. MUSIK Tvekampen (forts.) Skræp synger.

Kong Vermund:

Det var skræp der sang!

Vermunds dronning:

Det var din søn, der i ét hug kløvede kæmpen helt igennem.

Kongen trækker sin stol lidt tilbage fra kanten.

Kampen fortsætter. Igen svinges sværdet.

3.6. MUSIK Tvekampen (forts.) Skræp synger.

Kong Vermund:

Det var skræp der sang!

Uffe hin spage: (svagt)

Jaaah!

Vermunds dronning:

Din søn har vundet over sakserne!

Uffe hin spage har stadig svært ved at holde

4.2

Christian: (Oplæsning på OTApakke, evt. med dialekt. Margrethe lytter artigt efter)

Morgenmad i gamle dage: Helt tilbage til vikingetiden og langt op i middelalderen spiste danskerne det samme slags måltid morgen og aften, Det bestod af søbemaad, (Margrethe rækker hånden op) dvs. grød, suppe eller øllebrød, samt rugbrød med kød eller fisk, hvortil man drak øl.

Christian og Margrethe:
Skål! Ahh!

Christian: (En bolle med teske / Svend Tveskæg)
Jeg er den store Svend Tveskæg! Hey munk skal du have et par på skallen?

Margrethe: (Æg i æggebæger / munk)
Av! (ægget er på vej til at overfuse Tveskægsbollen)

Margrethe: (Et andet æg i bæger / anden munk)
(stopper det første æg) Slår nogen dig på den ene kind, så vend den anden til.

Christian: (En bolle med teske / Svend Tveskæg)
Jeg hader skaldede munke, der kommer her og spiller frelste.

(Bollen slår det andet æg med teskeen)

Margrethe: (Det andet æg i bæger)
Av!

Christian: (En bolle med teske / Svend Tveskæg)
Vend nu den anden kind til.

(Bollen slår det andet æg med teskeen - flere gange, skiftevis på den ene kind og på den anden, de kommer begge op og stå -)

Christian: (En bolle med teske / Svend - hælder salt fra saltpose på ægget)
Og så drysser vi lidt salt i såret. (Læser på saltpose)

Margrethe: (Det andet hårdkogte æg i bæger)
Av! Åh! Hjælp mig Gud!

Christian: (Læser på saltpose, Margrethe lytter igen, artigt)
Hvis vikingerne var på togt, og deres høvding døde, så saltede de hans lig, så han ikke rådne.

Margrethe smider Tveskægsbollen til Christian

Margrethe: (Franskbrød / Harald Blåtand, som læsper)

Hvordan kan du finde på at overfalde en stakkels kristen munk, efter at jeg, Harald Blåtand, din egen far, har kristnet Danmark?

Christian: (Bolle / Svend)
Jeg, Svend Tveskæg, synes, Danmark trængte til at blive afkristnet lidt. Det er kun flæbende kvinder og feje mænd, der kan tro på en gud, der hænger og dingler på et kors. Selv Odin er gået i opløsning efter, at Vølven fortalte ham, at ragnarok snart kommer. Nu er Thor den eneste, der tør tage kampen op mod jætter og kristne.

Margrethe: (Franskbrød / Harald Blåtand)
Jeg, Harald Blåtand, har faktisk tænkt mig at lave en lov, der forbyder alle former for vold. For med lov skal land bygges.

Christian: (Bolle / Svend)
Med VOLD skal land bygges!

Margrethe og Christian skiftevis:
Med LOV! Med VOLD!

5.2. MUSIK (forts. "Munken") Underlægning til replik og uden sang.

LYS / EFFEKT Lys på præst og synderinde i K. siden.

Præsten: (kærligt, kigger frem mod publikum:)

Du var vildfaren. Et forvildet lam på øde stier. På fortabelsens vildveje. Og jeg rakte hånden ud. Jeg ledte dig tilbage på rette vej.

Hvad har du så at bekende for mig, mit barn?

(henvender sig til synderinden:) Hvilke synder har du begået?

--

(pædagogisk:)

Alle mennesker er syndere. Alle har vi arvet den synd, som Eva begik, da slangen lokkede hende til at spise af den forbudte frugt.

--

(irriteret:)

Du tier, mit barn. Din synd må være frygtelig stor; men du kan trygt fortælle den til mig. Jeg vil gå i forbøn for dig.

--

(vendt ud, ophidset:)

Benedictus qui venit*. Når Jesus kommer i al sin herlighed og alle englene med ham, skal han sige til de syndige: "Gå bort fra mig, I forbandede, til den evige ild som djævelen og hans dæmoner lader

brænde". Alle bliver vi dømt.

--

5.3. LYS / EFFEKT Kirke etableret + lys der ulmer på menneskehav / skærsild

Jeg kender endnu ikke alvoren af din synd, selvom jeg fornemmer, at den er stor og ubærlig for dig. Hvis ikke du ryger direkte i Helvede, er der dog en sidste udvej: Skærsilden. Der vil flammerne afsvide og rense dig for alle dine synder. - Det kan så i nogle tilfælde tage op til 10.000 år, men...(salgsmand) Kirken har jo gode forbindelser, ved du, og den kan tilbyde dig, at du slipper hurtigere igennem skærsilden, hvis du betaler aflad til os. Når pengene i kisten klinger, straks sjælen ud af skærsilden springer.

Det koster 9 dukater for et sådant afladsbrev. (Synderinden bryder grædende sammen) Og så skal du tænde et lys for den hellige Moder, og modtage den hellige nadver, bede dine bønner syv gange dagligt og gøre skrifte mindst én gang om året.

Deus tecum**. (Han gør korstes tegn mod hende)

(velsignet er ham som kommer i himlen*), (må Gud være med dig**)

5.4. MUSIK (forts. "Munken") Med munkekor igen Synderinden går til alters, munkene synger og skænker vin og giver hende et stykke brød. Messe for publ., der velsignes af præsten.

5.5. LYS / EFFEKT Blackout. Kun levende lys, der bæres ud.

Alle ud.